עֹלָה בַּכֶּבֶשׁ וּפָנָה לַסּוֹבֵב. מִפְּנֵי שֶׁדַּמָּן נִיפָּן לְמַעְלָה עַל הַקְּרָנוֹת וּבְאֶצְבָּע, צָרִיךְ לַעֲמוֹד עַל גַּבֵּי סוֹבֵב, אֶבָל בְּכָל שְׁאָר הַדָּמִים שֶׁהֵן הַמְתְּחוֹתִים מִן הַחוּט וּלְמַטָּה [מ] וּבְקֶרֶן זָוִית הַמִּזְבֵּחַ, שׁוֹמֵד עַל הָרִלְּפָה וְזוֹרֵק מִן הַכֶּלִי לַמִּזְבֵּחַ, וְכָל מְקוֹם שֶׁנִּיגּוּעַ לַמִּזְבֵּחַ כָּשֵׁר: וּבָא לוֹ לְקֶרֶן דְּרוֹמִית מִזְרָחִית. שֶׁהָיָה הוּא פּוֹגֵעַ רֹאשׁוֹן, כִּדְקַיְּימָא לָן לְקַמָּן (דף סב:) כָּל פִּיגּוּם שֶׁהָיָה פּוֹגֵעַ יְהוּ דָּרֵךְ יְמִין, וְהַכֶּבֶשׁ בַּדָּרוֹם, וּכְשֶׁעוֹלֶה בּוֹ וּפָנָיו לַמִּזְבֵּחַ הָוֵי יְמִינוֹ לַמִּזְרָח, וּבָא לִימִינוֹ לַמִּזְרָח, וּבָא לְאוֹתוֹ קֶרֶן, וְהוֹלֵךְ וּמַקִּיף בַּסּוֹבֵב דָּרֵךְ יְמִין וּפָנָיו לַמִּזְבֵּחַ, מִן הַדָּרוֹם לַמִּזְרָח, וּמִמִּזְרָח לְצָפוֹן, וּמִצָּפוֹן לַמַּעֲרָב, דְּהַיְינוּ דָּרֵךְ יְמִין: עַל יְסוֹד דְּרוֹמִית. בַּגְּמָרָא קָאֵי לָהּ: לְפָנִים מִן הַקְּלָעִים. לְפִי שֶׁבַּמִּשְׁכָּן הָיוּ קְלָעִים הֵיקֵף לַחֵצֵר אֹהֶל מוֹעֵד, וּבְמִקּוֹם הַקְּלָעִים הָיָה חוֹמַת הָעֲזָרָה בְּבֵית שְׁלֹמֹה אוֹ בֵּית [מ] עוֹלָמִים, וּבְשֶׁטָּאת כְּמִיבָּא 'בַּחֵצֵר אֹהֶל מוֹעֵד בְּמִקּוֹם קָדוֹשׁ תֵּאָכֵל'[נ] (וַיִּקְרָא ו): לְזִכְרֵי בְּהוּנָּה. דִּכְתִיב 'וְהִקְטִיר הַמִּזְבֵּחָה אוֹתָם' (שָׁם), לְאַפּוּקֵי נְסָכִים שֶׁהֵן רְאוּיוֹת לְמִיטוּי[נ], וּבְזִיבְּקָא קְרָא גַּבֵּי חַטָּאת וְאָשָׁם וּמִנְחָה כְּתִיב 'כָּל זָכָר יֹאכַל אוֹתוֹ: בְּכָל מַאֲכָל'. מִשּׁוּם דְּקָתָנֵי בְּפֶסַח 'וְאִיתוּ לְמֵיכַל אֶלָּא כָּלִי' (לְקַמָּן דף עו:) פְּנֵי בְּכוּלְּהוּ 'בְּכָל מַאֲכָל': לְיוֹם וְלַיְלָה. דִּלְדִלְפִינַן בְּפֶרֶק שְׁלִישִׁי (לְעֵיל דף לו.), 'וּבְשֶׁר זֶבַח תּוֹדַת שְׁלָמָיו', לְמַדְנוּ שֶׁנֶּאֱכָלֶת לְיוֹם אֶחָד, חַטָּאת וְאָשָׁם מִנַּיִן, תַּלְמוּד לוֹמַר 'זֶבַח', וּבְקַדְּשֵׁי לַיְלָה הוֹלֵךְ אַחַר הַיּוֹם, דִּכְתִיב 'לֹא יַנִּיחוּ מִמֶּנּוּ עַד בֹּקֶר' (וַיִּקְרָא ז): עַד חֲצוֹת. קָיֵיג עָשׂוּ חֲכָמִים לַתּוֹרָה לְהַרְחִיק אָדָם מֵעֲבֵירָה כָּדָת, כְּדִתְנַן בְּבְרָכוֹת בְּפֶרֶק קַמָּא (דף ב.) כָּל הַנֶּאֱכָלִין לְיוֹם אֶחָד מִלְּוָתָן כּוּ': גמ' הֵיכִי עָבִיד. מִתְּנָת אֶצְבַּע בְּקֶרֶן: אַמָּה אֵילָךְ. כְּשֶׁהוּא עוֹמֵד אֶצֶל זָוִית הַמִּזְבֵּחַ נוֹתֵן בְּתוֹךְ אַמָּה שֶׁל מִקְצוֹעַ לְאֶחָיָה רוּם שֶׁיְּרֵלָה, אוֹ לְדָרוֹם אוֹ לְמִזְרָח בְּקֶרֶן דְּרוֹמִית מִזְרָחִית, וְכֵן בְּכָל קֶרֶן: מְחַבֵּא וְיוֹרֵד. לְשׁוֹן הַסְפּוּד 'וַיִּקְרָא הַמִּזְבֵּחַ אוֹתָהּ' (וַיִּקְרָא ו): אֵלִּיבָא דְּרַבִּי אֶלְעָזָר. לְקַמָּן מְיַיתֵי

> [א] עֹלָה בַּכֶּבֶשׁ וּפָנָה לַסּוֹבֵב, וּבָא לוֹ לְקֶרֶן דְּרוֹמִית מִזְרָחִית, מִזְרָחִית צְפוֹנִית, צְפוֹנִית מַעֲרָבִית, מַעֲרָבִית דְּרוֹמִית; [ב] שְׁיָרֵי הַדָּם הָיָה שׁוֹפֵךְ עַל יְסוֹד דְּרוֹמִית; וְנֶאֱכָלִין [ג] לִפְנִים מִן הַקְּלָעִים, לִזְכְרֵי כְּהוּנָּה, בְּכָל מַאֲכָל, לְיוֹם וְלַיְלָה עַד חֲצוֹת: **גמ'** הֵיכִי עָבִיד, רַבִּי יוֹחָנָן וְרַבִּי אֶלְעָזָר, חַד אָמַר נוֹתֵן אַמָּה אֵילָךְ וְאַמָּה אֵילָךְ, וְחַד אָמַר מְחַטֵּא וְיוֹרֵד כְּנֶגֶד חוּדוֹ שֶׁל קֶרֶן. אֵלִּיבָּא דְּרַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן דְּאָמַר הִיא עַצְמָהּ אֵינָהּ נַעֲשֵׂית אֶלָּא בְּגוּפָהּ שֶׁל קֶרֶן דְּכוּלֵּי עָלְמָא לָא פְּלִיגִי, כִּי פְּלִיגִי אֵלִּיבָּא דְּרַבִּי, מַר סָבַר אַמָּה אֵילָךְ וְאַמָּה אֵילָךְ כְּנֶגֶד קֶרֶן [ד] הוּא, וּמַר סָבַר כְּנֶגֶד חוּדָהּ אִין, טְפֵי לָא. מֵיתִיבִי, [ה] חַטֹּאת הַצִּיבּוּר וְהַיָּחִיד כֵּיצַד מַתַּן דָּמָן, הָיָה עוֹלֶה לַכֶּבֶשׁ וּפָנָה לַסּוֹבֵב וּבָא לוֹ לְקֶרֶן דְּרוֹמִית מִזְרָחִית, [ו] וְטוֹבֵל בְּאֶצְבָּעוֹ הַיְמָנִית, הַמְיוּמֶנֶת שֶׁבַּיָּמִין, מִן הַדָּם שֶׁבַּמִּזְרָק, וְחוֹזֵר בְּגִנּוּדָלוֹ מִלְּמַעְלָה וּבְאֶצְבָּעוֹ קְטַנָּה מִלְּמַטָּה, וּמְחַטֵּא וְיוֹרֵד כְּנֶגֶד חוּדָהּ שֶׁל קֶרֶן עַד שֶׁמְּכַלֶּה כָּל הַדָּם שֶׁבָּאֶצְבַּע, וְכֵן כָּל קֶרֶן וָקֶרֶן. הָכִי קָאָמַר, [ז] מִצְוָה בְּחוּדָהּ, אִי עֲבַד אַמָּה אֵילָךְ וְאַמָּה אֵילָךְ לֵית לָן בָּהּ: מַאי רַבִּי וּמַאי רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן. [ח] דְּתַנְיָא, דָּמִים הָעֶלְיוֹנִים נִיתָּנִין מִבְּחוּט הַסִּיקְרָא וּלְמַעְלָה, דָּמִים הַתַּחְתּוֹנִים נִיתָּנִין מִבְּחוּט הַסִּיקְרָא וּלְמַטָּן, דִּבְרֵי רַבִּי; רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר, בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִין בְּעוֹלַת הָעוֹף, אֲבָל בְּחַטֹּאת בְּהֵמָה הִיא עַצְמָהּ אֵין נַעֲשֵׂית אֶלָּא עַל גּוּפָהּ שֶׁל קֶרֶן. אָמַר רַבִּי אַבָּהוּ, מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי, דִּכְתִיב [ט] 'וְהַהַרְאֵל אַרְבַּע אַמּוֹת, וּמֵהַהַרְאֵל וּלְמַעְלָה' וְגוֹ'. אַרְבַּע אַמּוֹת הוּא דְּהָוְיָא. אָמַר רַב אַדָּא בַּר אַהֲבָה, וּמִקּוֹם [י] קְרָנוֹת אַרְבַּע. מִקּוֹם קְרָנוֹת אַרְבַּע הָוְיָא. אֶלָּא אֵימָא רִשּׁוּת קְרָנוֹת אַרְבַּע: [כ] תְּנַן הָתָם, [ל] חוּט שֶׁל סִיקְרָא חוֹגְרוֹ בָּאֶמְצַע, לְהַבְדִּיל בֵּין דָּמִים הָעֶלְיוֹנִים לְדָמִים הַתַּחְתּוֹנִים. מְנָא הָנֵי מִילֵּי, אָמַר רַב אַחָא בַּר רַב קַטִּינָא, שֶׁנֶּאֱמַר [מ] 'וְהָיְתָה הָרֵאשֵׁת עַד חֲצִי הַמִּזְבֵּחַ', הַתּוֹרָה נָתְנָה מְחִיצָה לְהַבְדִּיל בֵּין דָּמִים הָעֶלְיוֹנִים לְדָמִים הַתַּחְתּוֹנִים: שְׁיָרֵי הַדָּם כּוּ': [נ] תָּנוּ רַבָּנַן, [ס] 'אֶל יְסוֹד מִזְבַּח' זֶה יְסוֹד דְּרוֹמִי; אַתָּה אוֹמֵר זֶה יְסוֹד דְּרוֹמִי, אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא יְסוֹד [ס] מַעֲרָבִי, וְיִלְמַד סָתוּם מִן הַמְפוֹרָשׁ; אָמַרְתָּ, יִלְמַד יְרִידָתוֹ מִן הַכֶּבֶשׁ לִיצִיאָתוֹ [ע] מִן הַהֵיכָל, מַה יְצִיאָתוֹ מִן הַהֵיכָל בְּסָמוּךְ לוֹ, [פ] אַף יְרִידָתוֹ מִן הַכֶּבֶשׁ בְּסָמוּךְ לוֹ: [צ] תַּנְיָא, רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר, זֶה וָזֶה יְסוֹד מַעֲרָבִי; רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי אוֹמֵר, זֶה וָזֶה יְסוֹד דְּרוֹמִי. בִּשְׁלָמָא לְמַאן דְּאָמַר יְסוֹד מַעֲרָבִי, קָסָבַר יִלְמַד סָתוּם מִן הַמְפוֹרָשׁ, אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר יְסוֹד דְּרוֹמִי, מַאי טַעְמָא. אָמַר ר' אַסִּי, קָסָבַר הַאי תַּנָּא [ק] כּוֹלֵיהּ מִזְבֵּחַ בְּצָפוֹן קָאֵי. לִישְׁנָא אַחֲרִינָא, כּוֹלֵיהּ פֶּתַח בְּדָרוֹם קָאֵי. [ר]

תָּנָא פְּלוּגְתֵּיהוּ: הִיא עַצְמָהּ. דְּלוֹמַר, כָּל עַצְמָהּ וְעִיקַּר מְקוֹמָהּ אֵינוֹ אֶלָּא בְּעֵינָן חוּדָהּ, [מ] דְּ'קֶרֶן' כְּתִיב, וְאַמָּה עַל אַמָּה כְּרוּם אַמָּה הַנָּתוּן בְּרֹאשׁ הַמִּזְבֵּחַ בְּכָל זָוִית וָזָוִית, בְּכָל מְקוֹם שֶׁבָּא קְרוּי קֶרֶן: כִּי פְּלִיגִי אֵלִּיבָא דְּרַבִּי. דְּמִכְשַׁר לָהּ מִחוּט הַסִּיקְרָא וּלְמַעְלָה וְאֵינוּ מִכְשַׁר לָהּ מִן הַקֶּרֶן: מַר סָבַר. כִּי הֵיכִי דְּקֶרֶן הָוְיָא אַמָּה עַל אַמָּה סָלֵק כֹּל שֶׁהַתְּחִיל כְּנֶגְדּוֹ הָוֵי קֶרֶן: וּמַר סָבַר. כֵּיוָן דְּקֶרֶן לְאוֹ [מ] מַקְרְנוֹת מִמֶּנָּה קָפִיד, בְּשֶׁלֹּא הִמְזַבֵּחַ לֹא שַׁיָּיךְ לְשׁוֹן קֶרֶן אֶלָּא בְּחוּדָהּ שֶׁל זָוִית: הַמְיוּמֶנֶת שֶׁבַּיָּמִין. אֶצְבַּע הָרְגִילָה לְמִלְּאָכָה וְלֹא [ד] שֶׁלֹּא אֶצְבָּעוֹת מוּכָנוֹת לְהוֹשִׁיט וּלְטַבֵּל, הַיְינוּ שֶׁאֵינָהּ גוּדֵל. מְיוּמֶנֶת, מְמֻנֶּטֶת״ר בְּלַע״ז [ד]: וְחוֹזֵר בְּגִנּוּדָלוֹ וּבְאֶצְבַּע קְטַנָּה. מוֹשֵׁךְ אֶת הַדָּם שֶׁבְּאֶצְבַּע כְּלַפֵּי לְמַטָּה שֶׁיְּהוּ כּוּלוֹ לְמִזְבֵּחַ: חוֹזֵר. לְשׁוֹן 'וְחָמְרוּ בְּנֵי מְעֶיהָ' (חוּלִין דף טו.), דְּטוֹרְנִי״ר בְּלַע״ז: וּמְחַטֵּא. זְרִיקַת חַטֹּאת קָרוּי חִיטּוּי, כְּמוֹ 'וְכֹהֵן הַמְחַטֵּא אוֹתָהּ' [ד]: בְּנֶגֶד חוּדָהּ. רַבִּי הִיא, דְּמִכְשַׁר לְמַטָּה מִן הַקֶּרֶן, לְהָכִי תָּנֵא לָהּ [ד] בְּחוּדָהּ: בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים. דְּדָמִים הָעֶלְיוֹנִים כְּשֵׁרִין לְמַעְלָה מִן הַחוּט מֵיָּד: בְּעוֹלַת הָעוֹף. שֶׁנַּעֲשֵׂית לְמַעְלָה, כִּדְתָמְרִינַן בְּפֶרֶק קָדְשֵׁי קָדָשִׁים (לְקַמָּן דף סד:): אֲבָל חַטֹּאת בְּהֵמָה. דִּכְתִיב בָּהּ קֶרֶן נַעֲשֵׂית כּוּ': וְהַהַרְאֵל. מִזְבַּח: אַרְבַּע אַמּוֹת הוּא דַּהֲוַאי. בְּתִמְיָה, וְכִי אֵין גָּבְהוֹ אוֹ רָחְבּוֹ אֶלָּא אַרְבַּע אַמּוֹת: מִקּוֹם קְרָנוֹת אַרְבַּע. כְּלוֹמַר, הַקְּרָנוֹת תּוֹסְפִין אַרְבַּע אַמּוֹת בַּמִּזְבֵּחַ, לְכָל אֶרֶן אַמָּה עַל אַמָּה מִן הַמִּזְבֵּחַ לְמַעְלָה וּשְׁפִיס מִן הַדָּרוֹס לַפָּסוֹן, הַיְינוּ שֶׁפִּיס עַל שֶׁפִּיס: אֶלָּא. עַל כָּרְחָךְ הָכִי קָאָמַר קְרָן: רְשׁוּת קְרָנוֹת אַרְבַּע. כְּלוֹמַר, שֶׁס רְשׁוּת [מ] הַקְּרָנוֹת תּוֹסֶפֶת לְמַטָּה מֵהֶן אַרְבַּע אַמּוֹת, דְּהַיְינוּ עַד חוּט אַחַר כְּנֶגֶד הַחוּט, דְּכוּלֵּיהּ הָוֵי קֶרֶן: 'הַרְאֵשׁת'. כְּעֵין זִיר מְלוּכֶּרֶת בְּקַלִּיעָה, וְשֶׁל נְחֹשֶׁת הָוְיָא, בְּתַחְתָּיו שֶׁל מִזְבֵּחַ, עֲשוּי כְּעֵכָה, וְנָכוֹחַ עַד חֶלְיוֹ שֶׁל מִזְבֵּחַ: הַתּוֹרָה נָתְנָה מְחִיצָה. מִדְּקָבֵיל חַלְּצֵי מִזְבֵּחַ: אֶל יְסוֹד הַמִּזְבֵּחַ. סָתְמוּר בְּחַטֹּאת סַיְילוֹנָה: אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא יְסוֹד מַעֲרָבִי. כְּדִלְשַׁכְּחָן בְּפִימְיִיסִין לְעֵיל 'אֲשֶׁר פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד', וְלִמֵּד סָתוּם מִן הַמְפוֹרָשׁ; יִלְמַד יְרִידָתוֹ מִן הַכֶּבֶשׁ: מִיצִיאָתוֹ מִן הַהֵיכָל. וְשָׁרִיסִי הַפְּיִמְיִיס בְּיָדוֹ: מַה יְצִיאָתוֹ מִן הַהֵיכָל. בְּיִסּוּד מַעֲרָבִי שֶׁהוּא סָמוּךְ לוֹ: אַף יְרִידָתוֹ מִן הַכֶּבֶשׁ. נִשְׁפָּכִין לְיִסּוֹד דְּרוֹמִי שֶׁהוּא סָמוּךְ לוֹ: זֶה וָזֶה. חִילּוּנִים וְהַפְּיִמְיִס: סָתוּם. חִילּוּנִים: מְפוֹרָשׁ. פְּיִמְיִס, שֶׁכָּתוּב בָּהֶן יְסוֹד מַעֲרָבִי, דִּכְתִיב 'אֲשֶׁר פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד': מַאי טַעְמָא. הָא כְּתִיב בְּפִימְיִיס 'אֶל יְסוֹד אֲשֶׁר פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד': קָסָבַר. כּוֹלֵיהּ מִזְבֵּחַ בְּצָפוֹן פֶּתַח הַהֵיכָל קָאֵי, וְאֵין [מ] הַמִּזְבֵּחַ לְפִי פֶּתַח הַהֵיכָל כְּלוּם אֶלָּא מַמָּה שֶׁל יְסוֹד יְסוֹד דְּרוֹמִי. אִי נָמֵי, בְּצָפוֹן דְּעָזְרָה כְּנֶגֶד הַפֶּתַח וַאֲמָה אַמָּה מֵהֶן יְסוֹד דְּרוֹמִי, אִיקְּמַכְּתָא דְּכִי קָיֵיץ מִן הַפֶּתַח יְסוֹד דְּרוֹמִי מִקְּוָיוֹן מְכֻוָּן בְּאֶמְצַע הַפֶּתַח [מ]. וְאִית דְּגָרְסִי כּוֹלֵיהּ פֶּתַח בְּדָרוֹס מִזְבֵּחַ קָאֵי, וְהִיא הִיא, כָּל פֶּתַח הַהֵיכָל לְדָרוֹמוֹ שֶׁל מִזְבֵּחַ הוּא: תָּנָא

מסורת הש"ס עם הוספות

[מ] תוספתא פ"ו ה"ד, [נ] לעיל י:, [ג] מדות פ"ג מ"ג [בכורות ח: מנחות לז:], [ד] יומא נט. תו"כ ויקרא חובה פ"ט ה"כ וג', [ה] תוספתא דיומא פ"ג ה"ג ש"ס, [ו] [לקמן נח. סג.:], [ז] עי' לקמן צט ריש ע"א, [ח] ויקרא ו יט.

גליון הש"ס

גמ' אף ירידתו. ע"ל דף פז ע"ז תוד"ה אבל:

תורה אור השלם

א) וְהַהַרְאֵל אַרְבַּע אַמּוֹת וּמֵהָאֲרִיאֵל וּלְמַעְלָה הַקְּרָנוֹת אַרְבַּע: [יחזקאל מג, טו]

ב) וְנָתַתָּה אֹתָהּ תַּחַת כַּרְכֹּב הַמִּזְבֵּחַ מִלְּמָטָּה וְהָיְתָה הָרֶשֶׁת עַד חֲצִי הַמִּזְבֵּחַ: [שמות כז, ה]

ג) וְלָקַח הַכֹּהֵן מִדַּם הַחַטָּאת בְּאֶצְבָּעוֹ וְנָתַן עַל קַרְנֹת מִזְבַּח הָעֹלָה וְאֶת דָּמוֹ יִשְׁפֹּךְ אֶל יְסוֹד מִזְבַּח הָעֹלָה: [ויקרא ד, כה]

ד) וְנָתַן הַכֹּהֵן מִן הַדָּם עַל קַרְנוֹת מִזְבַּח קְטֹרֶת הַסַּמִּים לִפְנֵי יְיָ אֲשֶׁר בְּאֹהֶל מוֹעֵד וְאֶת כָּל דַּם הַפָּר יִשְׁפֹּךְ אֶל יְסוֹד מִזְבַּח הָעֹלָה אֲשֶׁר פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד: [ויקרא ד, ז]

הגהות וציונים

[מ] כנגד קרן נמי קרן הוא (ש"מ): [נ] מקום קרנות ארבע ומקום קרנות ד' הויא (ש"מ, וכ"ה ברש"י): [ג] צ"ל מיציאתו (גליון). וכ"ה בש"מ: [ד] תיבות "ל"א [כוליה פתח] בדרום קאי" נמחק (ש"מ). ועי' רש"י: [ה] החוט ולמטה עומד על הרצפה אצל זוית המזבח וזורק (ש"מ): [ו] העזרה בבית עולמים ובחטאת כתי. צ"ל (גליון). וכ"ה בדפו"י, ועי' השלמות: [ז] ובחטאת כתיבא במקום קדוש תאכל בחצר אהל מועד (ש"מ): [ח] חודה משום דקרן כתיב (ש"מ): [ט] נ"א כיון דקרא אקרנות אצל זוית המזבח וזורק (ש"מ): [י] העזרה בבית עולמים ובחטאת כתי. צ"ל (גליון). וכ"ה בדפו"י, ועי' השלמות: [יא] ובחטאת כתיבא במקום קדוש תאכל בחצר אהל מועד (ש"מ): [יב] חודה משום דקרן כתיב (ש"מ): [יג] נ"א כיון דקרא אקרנות כו' (גליון). ועי' טה"ק ותוספת קדושה שדחו גיר' זו, וכן בכת"י הוא כלפנינו: [יד] למלאכה בלא שאר אצבעות כלומר מוכנת להושיט ולטבל והיינו שאצל (ש"מ): [טו] פירוש מוכשר: [טז] גי' הש"מ להכי לא תנא בחודה: [יז] ורשות (צ"ק): [יח] ואין מן המזבח (ש"מ): [יט] בש"מ נוסף וצפון העזרה מתחיל באמצע פתח היכל שהיה רוחב הפתח י' אמות: [כ] בש"מ נוסף מס"א באמצע הפתח ומש"ה קרי פתח אהל מועד אמה של יסוד דרומי טפי מיד אמות הנשארות: [כא] חמש אמותיו כנגד הפתח ואחת מהן (צ"ק): [כב] חיט שם (ש"מ, וכעי"ז בצ"ק): [כג] דהא דתנן (צ"ק, וכ"ה בקצת דפו"י): [כד] נדצ"ל שאין כל יסוד שלו וכו':

ליקוטי רש"י

ולא פתח אהל מועד לא יכיאנו וגו' ונכרת [ויקא שם]. תנא ר' נתניה במתני' כדברי האומר בפיהוו מקומן שיני הדם מעכבין בחטאת [לקמן קיא]. עלה בכבש. שהיה לדרומו של מזבח [סוכה מח.]. מחבא ויורד. כל מעשה הקרבן ומתנה היתה בקרן שלפניו וסמוך לו ולריך ליתן מלמעלה למטה כי היכי דלא נחוטיך מאויר שהמזבח גבוה חמתים ולא אפשר לנדד לתחי אלבעותיו למטה ולתת המתנה בקרן מלמעלה למעלה הלם זב נתון בין ד כמותם שלו ולריך ליתן מלמעלה למטה נקט לשון מתנה ויורד. מתנה לשון ירידה היא כדתמרינן בנמנות (דף סו:) נושא עולה ומתנתא [יומא נח.]. במה דברים אמורין. דעליונים לא קביע להו מקום אלא שיהא בין המזבח ומעלה. אין נעשית אלא על גופה של קרן. אלמא כל מתנה מן הקרנות פסולה ואף על פי שהיא למעלה מן המזבח מרבע אמות [לעיל י:]. והרא"ל. הוא נוהה גג המזבח מן הסוכה ולמעלה ובנית עליונים לדמים התחתונים. ולילף לקמן (דף נג.) מן והיתה הרשת עד חצי המזבח המורה נתנה מחיצה להבדיל ותמלת בהמה נעשית למעלה דכתיב בה (ויקרא ד) על קרנות וכן עולת העוף כלקמן (דף סד:) ושאר זבחים [המשך בעמוד ב]

מסכת טהרות

פרק ח' משנה ג'

הַמְאַבֵּד בַּיּוֹם וּמְצָאָהּ בַּיּוֹם, טָהוֹר. בַּיּוֹם וּמְצָאָהּ בַּלַּיְלָה, בַּלַּיְלָה וּמְצָאָהּ בַּיּוֹם, בַּיּוֹם וּמְצָאָהּ בַּיּוֹם שֶׁלְּאַחֲרָיו, טָמֵא. זֶה הַכְּלָל, כֹּל שֶׁיַּעֲבֹר עָלָיו הַלַּיְלָה אוֹ מִקְצָתוֹ, טָמֵא.

עין משפט נר מצוה

כט א ב מיי' פ"ס מהלכות מעה"ק ה"מ:

ל ג מיי' שם פ"ז הלכה ח:

לא ד ה מיי' שם פ"ס הל"ז:

לב ו מיי' פ"ב מהלכות בית המקדש הל"ט:

שיטה מקובצת

גמרא וחוט בגודלו מלמעלה ובאצבע קטנה מלמטה. ס"א, וסומך בגודלו מכאן ובאצבעו מכאן. הרמב"ם ז"ל גריס כן בפ"ה מהלכות מעשה הקרבנות (ה"ז וע"י שם בכס"מ) אלא שהוא כתב שם וסומך באצבעו הגדולה מכאן ובגודל מכאן, וצ"ע. ובנוסחא אחרת מצאתי, וחומר בגודלו מכאן ובאצבעו מכאן ומחטא וכו':

קסבר האי תנא כוליה מזבח בצפון קאי. פ"ה ואית דגרסי כו'. ולקשה לפי זה דלקמן בפרק קדשי קדשים (נח.) מוכח דלמאן דאמר כוליה מזבח בצפון קאי הוי חמש אמות דרומיות כנגד הפתח כו' (עי' תוס'). לכך נראה כלשון אחר שבקונטרס דכוליה מזבח בצפון קאי וצפון העזרה מתחיל באמצע הפתח שהוא רחב עשר אמות נמצא ה' אמות דרומיות של מזבח כנגד הפתח ואחת מהן יסוד דרומית וא"כ כשיוצא מן הפתח רואה יסוד דרומי לפניו מכוון כנגד אמצע הפתח ורגילות של אדם לצאת באמצע הפתח. ודוחק הוא וכי לעולם הוא יוצא באמצע הפתח. ועוד קשה מגלן דאותה אמה היא יסוד לפי שהיא כנגד הפתח אימא דגם ד' אמות מערביות שכנגד הפתח הוו יסוד דאי משום שכל יסוד מערבי לא היה כנגד הפתח מה בכך הלא כי נמי מזבח ממוצע היה (עי' לקמן נח:) מגלן דיסוד מערבי כולו מיקרי כנגד הפתח והלא אורכו ל"ב אמות ורוחב חלל הפתח עשר אמות נמצא דעשר אמות הוו כנגד הפתח ועוד נשאר י"א אמות מכאן וי"א אמות מכאן שלא כנגד הפתח וכ"מ מיקרי כולו יסוד כנגד הפתח משום דמקצתו ככולו. ואמר מורי דלמ"ד בצפון קאי איכא לאוקמי פתח אהל מועד ברוח דרומי שכל יסוד שלו כנגד הפתח דאמה יסוד דרומית של כל רוח דרומית הויא כנגד הפתח, ועוד דלא הוי יסוד לרוח דרומי רק אמה ראשונה של צד מערב כדקאמר לקמן (נד.) והילכך לא מיקרי רוח מערבי כנגד הפתח כיון שאין [ל] יסוד שלו כנגד הפתח, אבל למ"ד דמזבח ממוצע באמצע הפתח שפיר מיקרי רוח מערבית שכנגד הפתח לפי שלא היה לו שום רוח אחר כנגד הפתח רק רוח מערבי שבאמצעיתו הוא עשר אמות כנגד הפתח כל רוחב הפתח. ס"א, ודוחק הוא כו' וא"כ מגלן דיסוד דרומי מיקרי פתח אהל מועד. לכך נראה דיסוד דרומי מיקרי יותר פתח אהל מועד מיסוד מערבי לפי שכולו כנגד הפתח אבל יסוד מערבי אינו כנגד הפתח כי אם ה' אמות, וכ"ת א"כ כי נמי מזבח ממוצע [הוה] מגלן דיסוד מערבי כולו מיקרי יסוד שכנגד הפתח והרי אורך היסוד של מערבי אורכו ל"ב אמות וחלל פתח ההיכל הוי עשר אמות נמצא יסוד המזבח מערבי עודף לכל צד על חלל הפתח י"א אמות, אלא ודאי אמרינן מקצתו ככולו, כי נמי כולו בצפון קאי מקצת יסוד מערבי ככולו. וי"ל דודאי כי קאי באמצע הוצרה הוי [מערבי] מקצתו ככולו לפי שלא היה רוח אחר של מזבח אפי' מקצתו כנגד הפתח, אבל כי קאי בצפון א"כ רוח דרומי מיקרי פתח אהל מועד. לכך נראה למורי. **(מהר"פ):**